

Finansdepartementet
103 33 Stockholm

fi.remissvar@regeringskansliet.se
jonas.ljungberg@regeringskansliet.se

Remissvar om betänkandet av engångsartikelutredningen, Skatt på engångsartiklar SOU 2020:48

Sammanfattning

Kemikalieinspektionen ser positivt på ekonomiska styrmedel som i förlängningen kan bidra till miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö.

Kemikalieinspektionen ser dock betydande brister i hur utredningen hanterar farliga ämnen i engångsförpackningar. I utredningens nuvarande utformning ger framtagna förslag skattelättnader på förpackningar enbart utifrån deras plastinnehåll – utan att ta hänsyn till om alternativa material och behandlingstekniker inger andra betänkligheter. Baserat på Kemikalieinspektionens samlade kunskap om vilka tekniker som finns tillgängliga för att åstadkomma en fett- och vattenbarriär i cellulosebaserade material för muggar och matförpackningar ser vi en överhängande risk för att användning av högfluorerade ämnen (ofta förkortade PFAS) för dessa ändamål skulle öka som en konsekvens av den föreslagna skatten. Myndigheten kan därför inte tillstyrka utredningens förslag i sin helhet.

Kemikalieinspektionen anser att kriterierna för skattens differentiering behöver arbetas om. För att stimulera en funktionell substitution mot förpackningsmaterial med mindre miljöpåverkan behöver även innehåll av farliga ämnen beskattas i likhet med ett högt plastinnehåll.

Synpunkter

Kemikalieinspektionen är generellt sett positiv till utveckling av ekonomiska styrmedel på miljöområdet. Det är dock viktigt att skatten styr effektivt mot det avsedda målet som i detta fall anges vara (i) en minskad användning av engångsförpackningar och (ii) förpackningsmaterial med en mindre negativ miljöpåverkan. I utredningen har man lagt stort fokus på de negativa miljöeffekterna av plast i engångsartiklar som bidrar till påverkan vid råvaruuttag, utsläpp av växthusgaser och nedskräpning. Skattelättnader för material med ett lågt plastinnehåll har utformats för att premiera muggar och matförpackningar i alternativa material såsom papper, kartong eller andra naturmaterial. Utredningen har dock inte tagit

hänsyn till vilka alternativa tekniker som finns i dagsläget för att skapa fett- och vattenavstötande barriärer i cellulosebaserade material eller till vilken potentiell miljöpåverkan dessa behandlingstekniker har.

Ett av de kommersiellt viktigaste alternativen till de plastfilmer som ofta används för att skapa vatten- och fettavstötande barriärer i cellulosebaserade material inkluderar inblandning av högfluorerade ämnen, även kallade PFAS.¹ Denna grupp kemikalier är extremt långlivade i miljön och många PFAS är även bioackumulerande och toxiska, vilket har gjort dem till högprioriterade för utfasning.^{2,3} De PFAS som används för behandling av papper är oftast icke-polymera och löst bundna till materialet, vilket gör att de kan sippra ut i mat och dryck under användning och/eller läcka ut i miljön efter användning.¹ Ett flertal vetenskapliga artiklar och rapporter har pekat ut användningen av PFAS i matförpackningar som en betydande källa för humanexponering.^{4,5} Felaktig hantering av återvunnet papper och kartong har också lett till PFAS-kontaminerade vattentäkter.⁶ I dagsläget är det svårt att säga hur utbredd användningen av PFAS är i matförpackningar. Användningen av PFAS i matförpackningar har troligtvis minskat under de senaste 10–20 åren, framförallt som en konsekvens av negativ publicitet och frivilliga utfasningsinitiativ från enskilda företag. Samtidigt visar Kemikalieinspektionens kartläggningsuppdrag att PFAS är relativt vanligt förekommande i matförpackningar som testats under perioden 2018–2019.⁷

Lagstiftningen inom Reach är fortfarande relativt svag när det gäller PFAS som grupp och den omfattar inte alla de ämnen som används för att skapa vatten- och fettavstötande barriärer i papper. Tillsammans med andra europeiska medlemsländer arbetar Kemikalieinspektionen aktivt med att fasa ut fler PFAS-ämnen än PFOA, PFOS och dess besläktade föreningar som är reglerade idag. Bland annat har ett arbete nyligen inletts med att ta fram ett förslag till begränsning av PFAS i livsmedelsförpackningar inom Reach. Då utfallet av detta begränsningsförslag fortfarande är osäkert, ser Kemikalieinspektionen en risk för att användningen av ännu icke-begränsade PFAS skulle kunna öka på grund av de ekonomiska incitament som skapas genom beskattning av engångsartiklar som helt eller delvis består av plast. Skattens konstruktion enligt förslaget riskerar därmed att motverka utfasningen av särskilt farliga ämnen.

¹ PFAS in paper and board for food contact, Options for risk management of poly- and perfluorinated substances Xenia Trier, Camilla Taxvig, Anna Kjerstine Rosenmai and Gitte Alsing Pedersen. TemaNord 2017:573 ISSN 0908-6692.

² Kemikalieinspektionen rapport 1/20. Giftfritt från början

³ European commission [Chemicals strategy \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/chemicals/)

⁴ Dagnino, S., Strynar, M. J., McMahan, R. L., Lau, C. S., Ball, C., Garantziotis, S., ... & Lindstrom, A. B. (2016). Identification of biomarkers of exposure to FTOHs and PAPs in humans using a targeted and nontargeted analysis approach. *Environmental science & technology*, 50(18), 10216-10225.

⁵ D'eon, J. C., & Mabury, S. A. (2007). Production of perfluorinated carboxylic acids (PFCAs) from the biotransformation of polyfluoroalkyl phosphate surfactants (PAPS): exploring routes of human contamination. *Environmental science & technology*, 41(13), 4799-4805.

⁶ Hölzer, J., Midasch, O., Rauchfuss, K., Kraft, M., Reupert, R., Angerer, J., ... & Wilhelm, M. (2008). Biomonitoring of perfluorinated compounds in children and adults exposed to perfluorooctanoate-contaminated drinking water. *Environmental health perspectives*, 116(5), 651–657.

⁷ Kemikalieinspektionen rapport 3/20. Regeringsuppdraget om kartläggning av farliga ämnen 2017–2020.

Kemikalieinspektionen anser att kriterierna för skattens differentiering behöver arbetas om för att ta hänsyn till innehåll av farliga ämnen. Utvecklingen av nya material och PFAS-fria behandlingsmetoder för papper och kartong i matförpackningar har gått snabbt framåt under de senaste åren. Bland annat har mekanisk behandling av papper i vissa tillämpningar visat sig kunna ersätta kemiska tillsatser. För att stimulera en funktionell substitution mot förpackningsmaterial med mindre miljöpåverkan behöver även innehåll av farliga ämnen beskattas i likhet med ett högt plastinnehåll.

I detta ärende har generaldirektören Per Ängquist beslutat. Robin Vestergren har varit föredragande.

Per Ängquist

Robin Vestergren

Beslutet är på grund av rådande situation med coronaviruset inte kontrasignerat.